

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Інститут філології

Сизонов Дмитро Юрійович

УДК 811.161.2'373'42:61

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЗМІ**

10.02.01 – українська мова

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ-2012

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано на кафедрі історії та стилістики української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Шевченко Лариса Іванівна,
Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри історії та стилістики української мови

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Стишов Олександр Анатолійович,
Український мовно-інформаційний фонд НАН України,
головний науковий співробітник

кандидат філологічних наук
Чемеркін Сергій Григорович,
Інститут української мови НАН України,
відділ стилістики та культури мови,
старший науковий співробітник

Захист дисертації відбудеться « 12 » _____ жовтня _____ 2012 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.19 в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 14, к. 63).

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12).

Автореферат розіслано «06» вересня 2012 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

д. філол. н, доц. Л.П Гнатюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЇ

У лінгвістичній науці останніх десятиліть сформувалась тенденція до перенесення акцентів із аналізу мови як внутрішньої системи на її аналіз із позицій динамізму, особливостей функціонування мовних одиниць у контексті зв'язків «мова-суспільство», «мова-мислення», «мова-ідеологія», «мова-культура» та ін. Про це переконливо свідчить формування численних нових галузей гуманітарного знання: лінгвокультурології (Н. Арутюнова, І. Голубовська, В. Жайворонок, І. Кобякова, Л. Лисиченко, В. Маслова, Ю. Мосенкіс, Т. Радзівська, Н. Слухай, Ю. Степанов та ін.), соціолінгвістики (Б. Ажнюк, А. Вежбицька, Є. Верещагін, Ю. Караулов, Л. Масенко, Л. Ставицька та ін.), етнолінгвістики та лінгвофольклористики (Т. Агапкіна, Ю. Дядищева-Росовецька, В. Конобродська, О. Снитко, М. Толстой, С. Толстая та ін.), психолінгвістики (В. Белянин, Д. Воронін, І. Горелов, О. Залевська, Л. Засекіна, О. Леонтьєв та ін.), лінгвоінтелектуалізації (Р. Будагов, В. Звєгінцев, І. Ладенко, Д. Руденко, Л. Шевченко та ін.), лінгвопрагматики (Е. Азнаурова, Ф. Бацевич, А. Загнітко, Л. Мінкін та ін.), медіалінгвістики (М. Володіна, Д. Дергач, Г. Солганик, О. Стишов, С. Чемеркін, Л. Шевченко, Н. Шумарова та ін.), які зосереджуються не лише на вивченні зв'язків та відношень між мовними одиницями, а й розглядають їх у широкому екстралінгвальному та функціональному контекстах.

В умовах глобального інформаційного простору та зростання ролі знань і медіакомунікації в житті суспільства особливо актуальним стає дослідження мовного ресурсу та мовних інтенцій, розглядуваних у масово-комунікативному дискурсі. Орієнтація засобів масової інформації на вплив і прогнозоване формування суспільної думки зумовлює зростання інтересу до з'ясування механізмів функціонування та трансформації мовних одиниць у медійному мовленні.

Одним із аспектів дослідження комунікативного ресурсу трансформованих мовних одиниць сфери ЗМІ є аналіз термінології у вторинній функції, що в цьому дискурсі розглядається як один із важливих засобів надання тексту експресивності. Термінологічна лексика у ЗМІ дістає характеристик інструменту мовного впливу на реципієнта з метою створення потрібних авторові конотацій для прогнозованого сприйняття вербалізованої реальності.

В українському мовознавстві термінологічні дослідження коректно розглядати в контексті концептуального осмислення сутності термінології в різних філологічних центрах – передусім Києві, Харкові, Донецьку та Львові.

Київська термінологічна школа аналізує термінологію в різних, але концептуально співвідносних за розумінням природи та функції терміна аспектах: формально-структурному (М. Годована, І. Казиминова, Л. Симоненко та ін.), когнітивному (В. Івашенко, Т. Кияк та ін.), порівняльно-історичному (А. Грищенко, Г. Наєнко, О. Ніка, М. Плющ та ін.),

функціонально-стилістичному (Л. Мацько, Н. Місник, Ф. Нікітіна, Г. Чорновол, Л. Шевченко та ін.).

Харківська термінологічна школа зосереджує зусилля на семіотичному, започаткованому ще О. Потебнею, та семантико-типологічному (В. Калашник, І. Муромцев та ін.) аналізах. Важливими для розвитку мовознавчого знання є ідеї, скорельовані з прагматичними підходами західноєвропейських лінгвістів щодо визначення статусу терміна, який постає спеціальним вербалізованим знаком і набуває комунікативної здатності завдяки семантико-стилістичній функції (В. Дубічинський та ін.).

Донецька наукова школа (А. Загнітко, А. Крейтор, Т. Лепеха, Т. Лук'янчук, Н. Овчаренко та ін.) акцентує увагу на семіотичному та дериваційному аспектах дослідження термінів: дослідницька парадигма об'єднує ідеї аналізу термінологічної лексики в параметрах лінгвістики тексту, дискурсології та лінгвопрагматики; поглиблюється традиція вивчень української термінології як специфічного способу номінації, обґрунтування теоретичних засад термінознавства, закономірностей вияву термінологічної норми.

Науковий пошук львівського кола термінологів (І. Ковалик, І. Кочан, Т. Панько, Б. Рицар та ін.) стосується кодифікації, систематизації, унормування термінів. Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології при Національному університеті «Львівська політехніка» працює в лексикографічному та формально-структурному напрямках, а також виконує державне замовлення на створення держстандартів. Останнім часом тут актуалізувалось дослідження термінів із позицій міждисциплінарних галузей, таких як лінгвопрагматика (Ф. Бацевич та ін.), лінгвоісторіософія (Г. Мацюк та ін.) та ін.

У колі названих аспектів аналізу заслуговує на увагу проблема дослідження місця та функцій термінів у медицині, яка є історично сформованою галуззю наукового знання. Мова медицини та медичний дискурс неодноразово були об'єктом дослідження: опрацьовані історичні процеси становлення медичної термінології (В. Передрієнко, В. Німчук, Г. Дидик-Меуш та ін.), досліджені лексико-семантичні особливості медичних термінів (Т. Лепеха та ін.), описані функціональні характеристики медичних термінів на діалектологічному рівні (Я. Вакалюк, Й. Дзендзелівський та ін.), запропонована типологія терміносистем медицини (Л. Ніколаєва та ін.), визначені методологічні підходи до вивчення медичної термінології (Ю. Ющенко та ін.), розроблені принципи унормування медичних термінів (О. Кіцера, О. Павловський, Л. Петрух, Р. Стецюк, А. Ткач та ін.), досліджено вторинну номінацію в системі медичної термінології в ономазіологічному аспекті (Н. Цісар та ін.), проведено аналіз етимології греко-латинських медичних терміноелементів (Р. Беляєв, Г. Краковецька та ін.), опрацьовані окремі підсистеми медичної термінології – клінічної (Н. Місник),

кардіологічної (Р. Стецюк), радіологічної (І. Корнейко), шкірних хвороб (О. Петрова), судово-медичної (Т. Лепеха) та ін.

Проаналізувавши вищезазначені підходи, констатуємо, що в сучасній україністиці досі немає праці, в якій було б досліджено функціональний потенціал медичної термінології, зокрема коли йдеться про вторинну функцію терміна, його використання поза терміносистемою. Зверненість до вивчення мовних одиниць у широкому комунікативно-інформаційному полі дозволяє проаналізувати статус термінів у мас-медіа в контексті постулатів функціональної стилістики та інтелектуалізації сучасної української літературної мови.

Актуальність дисертаційної праці визначається потребою в лінгвістичній доказовості активних процесів розвитку національної мови в сучасній динамічній масовій комунікації, іманентної здатності української літературної мови відповідати викликам часу, її функціональної потужності й варіативності, коли йдеться про комунікативні потреби соціуму; необхідністю дослідження специфіки вторинної номінації та функцій медичних термінів у текстах стилю масової інформації як реального життя мовної одиниці поза системою; аналізі екстра- й інтралінгвальних процесів, що впливають на розвиток семантики слова і сучасної української літературної мови в цілому. Продуктивні лексико-семантичні процеси та специфічні функціональні параметри медичних термінів у мас-медіа, аналіз взаємозалежності їх первинної та вторинної функцій, основних продуктивних дериваційних моделей, передусім лексико-семантичного словотвору, лінгвістичних прийомів трансформації медичного терміна в текстах ЗМІ – коло актуальних мовознавчих проблем, які мають теоретичну й лінгвопрагматичну перспективу.

Актуальність і перспективність дослідження визначає **наукову новизну** дисертації, що полягає в обґрунтуванні ресурсу й функціонально-стилістичних параметрів медичної термінології в новому для термінознавства дослідницькому дискурсі – аналізі семантичних інтенцій екстра- й інтралінгвальних зумовленостей і лінгвопрагматичного потенціалу медичних термінів у мас-медійних текстах, що здійснюється вперше; об'єктивації принципів функціонально-системного аналізу термінів у засобах масової інформації, що реалізується на новому для мовознавства матеріалі; описі лінгвістичних прийомів трансформації медичного терміна у стилі масової інформації, що не був об'єктом системного мовознавчого аналізу; дослідженні актуальних дериваційних процесів, пов'язаних із вторинною номінацією та функцією терміна в генетично неспоріднених текстах; висвітленні сучасних складних процесів семантичного розвитку слова в мас-медіа та впливу цих процесів на еволюцію літературної мови модерного часу, а також опрацюванні принципів укладання функціонального словника медичних термінів у мас-медіа.

Мета дослідження полягає в розробці та реалізації теоретичних і лінгвопрагматичних засад аналізу функціонального потенціалу термінів у ЗМІ, визначенні їх складу, дериваційних можливостей, основних функцій і лінгвістичних прийомів трансформації, об'єктивації іманентних характеристик медійної комунікації мовним матеріалом, проведенні комплексного лінгвостилістичного аналізу, що спирається на матеріал сучасних українських мас-медіа 2007 – 2011 років, обґрунтуванні принципів укладання та створенні функціонального словника медичних термінів у ЗМІ.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розглянути місце медичного терміна в системі сучасних лінгвістичних категорій, з'ясувати його внутрішню сутність, фахову специфіку і комунікативний потенціал;

- окреслити стилістичні проблеми дослідження медичної термінології в сучасному мовознавстві з увагою до функцій терміна в системі й поза системою;

- схарактеризувати особливості медійної комунікації як контексту для функціонування медичних термінів та проаналізувати екстра- й інтралінгвальну зумовленість функціонування, а також специфіку трансформації семантики термінів у мас-медіа;

- дослідити активні дериваційні, передусім лексико-семантичні процеси, характерні для медичної термінології у ЗМІ, екстра- й інтралінгвальну вмотивованість вторинної номінації, визначити та схарактеризувати функціонально-парадигмальну кореляцію медичної термінології в мас-медіа;

- лінгвістично обґрунтувати принципи створення функціонального словника української медичної термінології, запропонувати модель такого словника.

Об'єкт дослідження – медичні терміни в мас-медійних текстах – визначається в теоретичних парадигмах лінгвостилістики й об'єктивується прагматикою українського газетно-журнального та електронно-інформаційного дискурсу.

Предмет дисертаційного дослідження – функціонально-стилістичний потенціал медичного терміна в мас-медіа – включає аналіз можливостей вторинної номінації та дериваційних особливостей терміна поза терміносистемою, їх вплив на розвиток української літературної мови.

Матеріал дисертаційного дослідження – україномовні мас-медійні тексти політичної, економічної, фінансової, культурно-мистецької тематики – друковані та інтернет-видання 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 рр.: щоденна друкована преса – «Газета по-українськи» (ГПУ), «День» (Д), «Україна молода» (УМ), «Хрещатик» (Х), «Вечірній Київ» (ВК); щотижнева друкована преса – «Львівська газета» (ЛГ), «Главред» (Гл), «Дзеркало тижня» (ДТ), «Контракти» (К), «Країна» (Кр); інформаційні інтернет-ресурси, інформагенції, портали та інтернет-видання України – «5 канал» (5к);

«Газета.иа» (Г); «Главпорт.net» (Глав); «Експрес-Медіа» (Е); «Кореспондент.net» (Кор), «Новинар» (Н); «Радіо «Свобода» (РС); «РБК-Україна» (РБК); «Табло ID» (Т); «Телекритика» (ТК); «ТСН» телеканалу «1+1» (ТСН); «Українська правда» (УП); «Українські новини» (УН); «УНІАН» (У). Спектр представлених медійних текстів дозволяє об'єктивно представити функціонально-стилістичний потенціал медичної термінології в мові ЗМІ. Зафіксовано 1450 одиниць та їх значень, зреалізованих у типових для мас-медіа контекстах.

Особливості дослідження визначили **методи аналізу** функціонального потенціалу медичних термінів у мас-медійній сфері, представлені як комплекс інструментальних підходів до смислового зв'язку мови, її комунікативного потенціалу та сфери масової інформації, що є специфічним репрезентантом мовної свідомості соціуму. Використано загальнонаукові та власне лінгвістичні методи, зокрема: *описовий метод*, що дозволив виділити і схарактеризувати медичну термінологію в мас-медіа; комплекс *функціонально-стилістичних методів*, які уможливили пояснення екстра- й інтралінгвальних зумовленостей терміна в медійному тексті, об'єктивував тезу щодо особливостей терміна в системі й поза системою; *інтерпретаційні методи*, що спираються на *аналіз*, *синтез* та *узагальнення* з метою визначення стилістичних параметрів медичної термінології в ЗМІ; *семантичні* та *дериваційні методи*, за допомогою яких аргументовано специфіку вторинної номінації та словотвору медичних термінів у мас-медіа; *метод лексикографування*, що використовується при створенні словників стилістичного типу.

Теоретичне значення дисертації полягає у вперше здійсненому в українському мовознавстві системному лінгвістичному аналізі специфіки та функціонування медичних термінів у мас-медійному просторі, лінгвістичній мотивації зумовленості вторинної номінації та особливостей лексико-семантичної деривації в текстах стилю масової інформації. Дисертація становить певний внесок у розробку основних проблем термінології та функціональної стилістики. Систематизація знань про стилістичний потенціал медичних термінів у засобах масової інформації сприяє вирішенню комплексу питань, пов'язаних зі стилістичними, лексико-семантичними та словотвірними процесами, що активно відбуваються в мові, основними функціями медичних термінів у ЗМІ.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріал дисертаційної праці може бути використаний при підготовці університетських курсів зі стилістики, лексикології, історії української літературної мови, лексикографії сучасної української мови, лінгвокультурології, лінгвопсихології, медіалінгвістики, термінознавства, наукової та практичної термінографії.

Особистий внесок здобувача полягає в тому, що: вперше в українській лінгвістиці проведено комплексне дослідження функціонального потенціалу

медичних термінів у мас-медіа; обґрунтовано функціонально-стилістичний підхід до вивчення медичної термінології у стилі масової інформації, проаналізовано активні дериваційні, зокрема лексико-семантичні процеси в сучасній українській літературній мові, насамперед у медійній комунікації; здійснено аналіз вторинної номінації термінів поза системою та особливостей їх дериваційного потенціалу; описано основні прийоми трансформації медичного терміна у ЗМІ; укладено словник медичних термінів у мас-медіа за алфавітним і функціонально-парадигмальним параметрами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження пов'язана з науковою проблематикою кафедри історії та стилістики української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка та плановою науковою темою № 11БФ044-1 «Мови та літератури народів світу: взаємодія та самобутність», що розробляється в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Апробація роботи. Матеріали та результати дослідження були обговорені на засіданнях кафедри історії та стилістики української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, мовознавчих семінарах, наукових читаннях і конференціях, зокрема: Наукових читаннях «Класичні та сучасні мови у вимірах теоретичної та прикладної лінгвістики», присвячених 80-річчю докт. філол. наук, проф. Нікітіної Фіонілли Олексіївни (Київ, 2009), Всеукраїнській науково-практичній конференції за участю молодих учених «Етнічні виміри універсуму: мова, література, культура» (Київ, 2010), Міжнародній науковій конференції «Східнослов'янська філологія: від Нестора до сьогодення» (Горлівка, 2010), Міжнародній науковій конференції «Думка й слово: традиції О. Потебні й сучасна філологічна наука (до 175-річчя О. Потебні)» (Київ, 2010), Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених «Мовна комунікація: сучасні технології у форматі різнорівневих систем» (Горлівка, 2010), Міжнародній науковій конференції «Граматичні читання – VI» (Донецьк, 2011), Всеукраїнській науковій конференції за участю молодих учених «Концепти та константи в мові, літературі, культурі» (Київ, 2011), Міжнародній науково-практичній конференції «Мова та особистість у полікультурному вимірі» (Севастополь – Москва, 2011), Міжнародних севастопольських Кирило-Мефодіївських читаннях (Севастополь, 2011), Всеукраїнській науковій конференції (за участю молодих учених) «Людина і соціум у контексті проблем сучасної філологічної науки» (Київ, 2012).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження відображено в 11 одноосібних публікаціях – «Медична термінологія в українських ЗМІ: словник» (21 др. арк.), 10 статтях, 6 із яких надруковано у фахових наукових виданнях, затверджених МОНмолодьспорту України.

Структура роботи. Дисертація представлена у двох томах. Перший том складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків (обсяг тексту – 168 с.), списку використаної літератури (399 позицій). Другий том містить додатки у вигляді словника «Медична термінологія в українських ЗМІ», побудованого за алфавітним і функціонально-парадигмальним принципами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** подано обґрунтування актуальності та перспективи обраної теми, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, визначено мету й завдання, пояснено наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації, сформульовано основні методологічні принципи функціонально-стилістичного аналізу медичних термінів у сучасних мас-медіа, подано інформацію про форми апробації одержаних результатів, окреслено структуру дисертаційного дослідження.

У першому розділі **«Медичний термін як категорія функціональної стилістики: іманентна сутність і комунікативний ресурс»** запропоновано теоретичну основу аналізу терміна як наукового поняття, в параметрах дефініції та системи інтерпретовано специфіку медичного терміна – лексичної одиниці особливого статусу. Українські медичні терміни, а також окремі професіоналізми та наукова номенклатура визначають компонентний склад наукової мови. Розрізнення цих понять спирається на номінативну та семасіологічну функції, а суттєвою різницею між ними, на нашу думку, є входження до терміносистеми та вияв емоційності.

У лінгвістичній традиції розроблялися різні теорії щодо сутності, семантики, структури терміна, бралися до уваги домінуючі аспекти його аналізу: системний (теорія Е. Дрезена та ін.), семасіологічний (О. Реформатський, Б. Серебренніков та ін.), філософсько-гносеологічний (А. Вежбицька, В. Даниленко та ін.), когнітивний (І. Горелов, Ю. Караулов та ін.), логічний (С. Гриньов, В. Лейчик та ін.), семіотичний (Ф. Нікітіна, В. Табанакова та ін.), інші аспекти. Специфіка функціонально-стилістичного підходу пов'язана з комунікативним ресурсом семантики та прагматики слова. З 20-х років ХХ ст. аналіз термінів із функціонального погляду (Г. Винокур та ін.) зосереджується на вторинних номінації та функції, спричинених екстра- й інтралінгвальною мотивацією, та обґрунтуванні прагматичної спрямованості термінів у стилі масової інформації. Дослідники (Н. Валгіна, М. Володіна, Д. Дергач, Л. Кудрявцева, М. Штельмах, Г. Солганик, О. Стишов, С. Чемеркін, Л. Шевченко, М. Шкондін, Н. Шумарова та ін.) зосереджують увагу на домінуючих (екстралінгвальних щодо функцій терміна) характеристиках медійного тексту: інформативності, аргументованості, експресивності, оперативності, зверненості до масового читача, оцінності, аналітичності тощо. Медичному терміну в мас-медіа

властиві специфічні ознаки, зумовлені позамовними факторами комунікативного дискурсу, зокрема набуття спеціальною одиницею емоційно-експресивних конотацій, здатність бути оцінним маркером актуальних суспільних, політичних, культурних подій. Водночас спостерігається тенденція до розвитку семантики українського літературного слова, що відбувається у процесі детермінологізації.

Особливо актуальним для запропонованої лінгвістичної парадигми, окрім визначення системних та асистемних характеристик медичного терміна, є пізнання його різних стилістичних функцій, що мотивуються екстра- й інтралінгвальними чинниками. В мас-медійному полі в медичній термінології виявлено нейтральну (первинну) та функціонально-вмотивовану (вторинну) номінації, зумовлені особливими функціями. Проаналізовані функціональні параметри вторинної номінації та спостережені семантичні процеси детермінологізації медичних термінів у ЗМІ дозволяють визначити тенденції медійної термінологічної трансформації та специфіки функціональної парадигматики термінів у мас-медіа.

Аналіз фактичного матеріалу дає змогу розробити принципи укладання функціонального словника «Медична термінологія в українських ЗМІ». Актуальність такої лексикографічної праці зумовлена важливістю й необхідністю лінгвістичного аналізу домінантних параметрів медичної термінології в текстах медійної сфери як вербалізованої форми масової мовної свідомості, що об'єктивується екстра- й інтралінгвальною мотивацією слова. Словник, побудований за різними параметрами – алфавітним і функціонально-парадигмальним, – створює прецедент для мовознавчого опрацювання активних процесів розвитку літературної мови в інших лексикографічних працях, що представляють функції мови.

У другому розділі «**Вторинна номінація і дериваційний потенціал медичної термінології в мас-медіа**» на основі функціонально-стилістичних підходів Н. Арутюнової, О. Вольф, М. Кожини, О. Снитко, Г. Солганика, Л. Шевченко та ін. аналізуються сучасні погляди на проблему вторинної номінації: вона постає медійним комунікативним ресурсом слова, що продуктивно реалізує екстралінгвально вмотивовані завдання цієї функціональної сфери життя мови, а також вербалізує семантичний і прагматичний потенціал мовних одиниць у тексті.

Досліджуваний матеріал дозволяє виявити чотири основні моделі реалізації семантики оцінної номінації в медичній термінології мас-медіа – **медичний термін + слово, тематично пов'язане з медичною галуззю знання** (*біологічна смерть політика; істеричний галас Тимошенко* та ін.); **медичний термін + лексика з інших галузевих сфер** (*депутатський імунітет; хвора влада* та ін.); **медичний термін, взятий у лапки з семантично спорідненим словом іншої галузі знання** (*«агресивний шарм», «словесна діарея»* та ін.); **медичний термін, взятий у лапки, що підкреслює**

додаткове експресивно-оцінне значення одиниці («бізнес»-інвалід; «калічити» владну систему, «грип» Конституції України та ін).

Запропонована О. Вольф класифікація збігається з результатами нашого дослідження та дозволяє твердити про певні тенденції виявлення вторинної номінації як комунікативного ресурсу ЗМІ. **Первинна номінація** притаманна медичним термінам, що в мас-медіа не змінюють семантики, тобто реалізують свою пряму функцію називання та співвіднесеності з поняттям. **Нейтральна номінація** розглядається нами, отже, як вживання терміна в функції первинної номінації, але в невластивому їй контексті (тобто ненауковому). Похідною щодо первинної є **вторинна номінація**, яка передбачає переосмислення терміна та його вживання в невластивому для нього контексті, передусім медійному.

У вторинній номінативній функції здебільшого вживаються медичні терміни таких лексико-тематичних груп: **назви збудників хвороб, симптомів, синдромів, хвороб та типів захворюваності** (*бацила Президента; владний алерген; ангіна країни; огірковий синдром* та ін.); **назви ліків, методів лікування, процесів, пов'язаних із лікуванням** (*банківська панацея; вакцинація телебачення; танцювальна терапія* та ін.); **назви професій медичних працівників, закладів медицини та їхніх відділень** («чорний трансплантолог»; *бджолина аптека; києворадівська палата* та ін.); **назви галузей медицини** (*анатомія моралі; конституційна «хірургія»; БЮТівська кардіохірургія* та ін.); **назви інструментарію медичних працівників** (*Тимошенківський скальпель; «шприц для ідеологічних ін'єкцій», хірургічний інструмент Юценка* та ін.); **назви органів, судин людини** («легені» *Київчини; водна артерія; опозиційне Серце* та ін.).

Вторинна номінація як комунікативний ресурс ЗМІ відіграє важливу роль у дериваційних, зокрема лексико-семантичних, процесах розвитку сучасної української літературної мови. Спостереження за особливостями трансформації медичних термінів у ЗМІ засвідчує, що найповніше серед словотвірних доміант медичної термінології представлена лексико-семантична деривація. Функціональна й семантична трансформація термінологічних одиниць типово виявляється в особливій метафоризації, метонімізації, різних за типом і функціями перифразах, порівняннях і епітетах як семантичних моделях розвитку слова.

У текстах ЗМІ **епітетна функція** часто виявляється в іронічній формі, інколи зі зневажливим відтінком. Аналіз фактичного матеріалу дозволяє виокремити в дисертації характерні для українських ЗМІ епітетні форми, що виражені: **іменниками** (*вітамін історії; вірус безпеки; соціальна апатія; хвороба «свободівців»; чорнобильський біль* та ін.); **прикметниками** (*паралізована влада; мертва політика; хворе суспільство; вагітна Верховна Рада* та ін.); **дієсловами** (*реанімувати труп; оперувати закон; реабілітувати освіту* та ін.).

Метафора в дисертації розглядається в контексті прагматичних концепцій як процес утворення образу, представленого інтеграцією структурованих семантичних полів в єдине ціле. Аналіз семантики та вторинних функцій медичних термінів у ЗМІ дозволив виділити такі види медійних метафор: **номінативна** (*хворий політиком, вірус щастя, адмінресурсна інфекція, антикризова терапія* та ін.); **концептуальна** (*медіалихоманка, владний алерген, Євроамнезія, українська шокотерапія, київрадівський тиск, помаранчевий токсикоз* та ін.); **образна** («*швидка допомога печерського суду*», «*політичне божевілля владної верхівки*», «*вітамін свободи та демократії*» та ін.) метафори. Метафора як дериваційна модель трансформації семантики творення медичних термінів часто функціонує у формі авторської номінації, неологізму, розтиражованого іншими суб'єктами мас-медіа: «*грипономіка*», «*психокосмічний*», «*вакциновбивця*», «*медіа-грип*», «*медіа-амнезія*» та ін. Медійна метафора твориться як наслідок заданості ідеологем у контексті лінгвостилістичних стратегій і способів утвердження заданих концептів (певних смислів) у засобах масової інформації. Часто вживаними для медійного тексту стали метафоризовані ідеологеми медичних термінопонять «життя», «хвороби», «смерті», «лікування».

Медійна метонімія, на наш погляд, дозволяє зекономити мовні зусилля, оскільки надає можливість замінювати описову конструкцію одним словом: *лікарня* > працівники лікарні, *хвороба* > багато хвороб, *здоровий політиком* > деякі опозиційні депутати, *ВООЗ* > представники Всесвітньої організації охорони здоров'я та ін.

Порівняльні конструкції, засновані на медичній термінології у вторинній функції, композиційно оформлюються як описово-номінативні конструкції, що зумовлює підсилювальне, часом іронічне, сприйняття семантики слова. Так, у використанні медичної термінології в мас-медіа найпоширенішими є конструкції двох типів – із порівняльними сполучниками (**як, ніби, наче, мов, немов**) і без них. У мас-медійному дискурсі активно використовуються і безсполучникові порівняння. Зіставимо: *Потоп для Насті як ангіна; Верховна Рада нового скликання, наче пологовий будинок, постійно народжує нові закони; рак – чума ХХ століття; вакцина – смертельна панацея від грипу* та ін.

Домінантними ознаками **медійних перифразів**, заснованих на медичній термінології, є вторинність номінації, семантична цілісність, синонімічність щодо первинної назви, оцінність, наявність вказівки на позначуваний об'єкт, переосмислення та ін.: *обов'язкова частинка (вітамін), лагідний убивця (гепатит С), крамниця здоров'я (аптека) рентгенівська рада (стеження за депутатами Верховної Ради), швидка «азарівська» допомога (перемовини з Азербайджаном щодо альтернативного палива в Україні)* та ін.

Лексико-семантичні трансформації медичних термінів у ЗМІ, отже, зумовлені перш за все, екстралінгвальними чинниками, які мотивують модифікацію значення слова й розвиток інформаційних інтенцій вербалізованої комунікації.

У третьому розділі «**Функціонально-стилістичні особливості медичної термінології в мас-медіа**» розглянуто функцію як лінгвістичний універсум і важливу комунікативну категорію в контексті концепції інтелектуалізації сучасної української мови. Вторинна номінація медичних термінів у мові ЗМІ реалізується як наслідок функції необхідності первинного та вторинного називання, образності, пояснення й порівняння в комунікації. Кожна з них виявляє специфіку використання стилістичних прийомів і фігур у семантично трансформованих термінологічних одиницях. Лінгвостилістичний аналіз медичної термінології в мас-медіа дозволяє простежити динаміку семантичних змін, виявлену у функціональних парадигмальних відношеннях – функціональній синонімії, функціональній антонімії та функціональній омонімії.

Функціональна синонімія є одним із основних парадигмальних відношень між медичними термінами у вторинній функції: у функціональній синонімії виявлена яскрава експресія, а значення термінів-синонімів у мас-медіа включає додаткові конотативні відтінки. Медичні терміни в такому комунікативному полі формують широкі синонімічні ряди, що активно використовуються у політиці, економіці, культурі тощо: *хворий* (політ., екон., фінан. та ін.) – «*больний*», *невдалий*, *неправильний*, *аполітичний*, *ненормальний*: *Ця хвора влада не може впоратися з жодною з намічених ними реформ* [У, із з. О. Турчинова, 12.10.2011]. *Наша хвора опозиція не може вже відстояти свої права ніде* [У, із з. політолога М. Борисенка, 11.07.2008]. *Наш мер* (Л. Черновецький – Д.С.) *продовжує просувати «больні» законопроекти* [Г, із з. В. Кличка, 12.10.2009]. *Невдалий хід О.Турчинова може призвести його партію до поразки на найближчих виборах* [РБК, 18.06.2011]. *Неправильним політикам, які працюють проти України, не місце в парламенті* [У, із з. О. Тягнибока, 12.11.2010]. *Такий політики вже давно став аполітичним* [УП, 16.10.2008]. *Такий мер є ненормальним по відношенню до своїх співгородян* [УН, із з. П. Симоненка, 23.05.2009] та ін.

Парадигмальна функціональна антонімія виявляється часто в мас-медіа у формі семантичного контрасту та реалізує одну з основних функцій ЗМІ – вплив на реципієнта. У структурному плані функціональні антонімічні пари реалізуються як конструкції «термін - термін», «термін - термінологічне сполучення», «термінологічне сполучення - термінологічне сполучення». Основними типами протиставлення семантичних відношень між медичними термінами-антонімами у ЗМІ є *градуальні* (політ. *вірус* – *вірус смертельний* (політичний *вірус*, *вірус тоталітаризма*), політ. *адекватний* – *неадекватний* (*неправильний*, *ненормальний*, *хворий*, «*больний*» та ін.),

комплементарні (мед. *вагітність* – *викидень*; мед. *голос* – *німота* та ін.), **векторні** (політ. *динамізм* – *адинамія*; мед. *доброякісний* – *злроякісний* та ін.) та **координатні** (мед. «*вакцинальніки*» – «*антивакцинальніки*»; мед. *живий* – *безжиттєвий* та ін.).

У мові мас-медіа функціональна омонімія виявляється найменше та стосується, передусім, сфер політики, економіки та фінансів, культури й інформативних технологій: *Воєнізована операція переростає у політичну зі знищення Каддафі та буде тривати безстроково – заява США* [Глав, 19.05.2011] – в політиці; *Негативним прикладом, що засвідчує її непрозорість, є рефінансування групи банків, які були обтрунтовано звинувачені у спекулятивних операціях з метою завищення курсу* [УП, 18.08.2009] – в економіці та фінансовій сфері; *Провівши кілька простих операцій, цей новий iPhone починає знову з легкістю працювати* [Т, 11.03.2011] – в інформатиці та сучасних технологіях.

У **Висновках** стверджується, що актуальний дослідницький простір сучасного українського мовознавства визначається у векторах знання про функції мови, динаміку її змін, здатності вербалізувати екстралінгвально зумовлені комунікативні потреби суспільства. Відтак особливої ваги набуває аналіз активних процесів розвитку семантики слова, спричинених новими функціями, комунікативним контекстом і виходом за межі системи. Екстралінгвальна мотивація та інтралінгвальна реалізація значення слова в реальному житті мови скорельовані й дозволяють спостерегти процеси функціональної еволюції мови. На увагу в такій постановці питання заслуговує медична термінологія – спеціальна вербалізована група понять, що в новому часі активно впливають на динаміку семантичних змін лексики української мови.

Логіка аналізу медичної термінології полягає не тільки в її характеристиках як компонента специфічної лексичної підсистеми, але і в здатності бути поліфункціональною, втілювати іманентну здатність мови як відкритої системи до саморозвитку та множинності реалізацій.

Дослідження функціонального ресурсу медичних термінів у ЗМІ дозволило розрізнити медичні терміни, професіоналізми та наукову номенклатуру, важливим в інтерпретації яких, на нашу думку, є вияв емоційності, конотативної насиченості й образності.

Медичний термін як лексична одиниця особливого статусу схарактеризований нами в параметрах дефініції та системи, і водночас продуктивними постають розглянуті підходи до терміна в контексті лінгвістики універсалій, семіотичних і лінгвопрагматичних концепцій, що дозволяють пояснити особливості функціонування терміна поза системою. Фахова лексика медичного знання за межами терміносистеми набуває емоційно-експресивних конотацій, здатна бути оцінним маркером актуальних суспільних, політичних, культурних подій.

Соціум як масовий комунікатор сучасного медіапростору визначає вербалізовані компоненти інформаційного дискурсу, їх адекватність вимогам часу. Комунікативне тло постає своєрідним «дзеркалом» актуальних проблем сьогодення, в якому медична термінологія функціонує за принципом специфічного механізму досягнення основних завдань медіаіндустрії. Регулятиви цього механізму, таким чином, актуалізують комплекс іманентних ознак мовної системи та її функцій, що розглядаються сучасною лінгвістикою як інтра- й екстралінгвальні взаємозалежності.

У медійній комунікації терміну властиві специфічні ознаки, що корелюються прагматичними та стилістико-функціональними параметрами стилю масової інформації. В дисертаційному дослідженні спостережено тенденцію до розвитку «нової» семантики українського літературного слова, що відбувається у процесі детермінологізації.

Функціонування медичної термінології в ЗМІ вмотивовано мовними та позамовними чинниками – глобалізаційними процесами в соціумі, розширенням меж комунікативно-інформаційного простору, полікультурністю, необхідністю мовної експресії та естетизації, оцінної номінації як специфічними характеристиками масової комунікації.

Медичним термінам у мас-медіа як особливим функціональним одиницям властиві повне або часткове заміщення первинної номінації, набуття конотацій та специфічної функціональної експресії. Особливості вживання медичних термінів у текстах мас-медійного поля пов'язані також із комунікативно-інформативним спрямуванням мови ЗМІ: з одного боку, впливом на аудиторію, з іншого – інформативністю, часто з додатковим конотативним відтінком.

Функції, що виконують медичні терміни у стилі масової інформації, – первинного і вторинного називання, образності, порівняння та пояснення – визначають природу та специфіку використання стилістичних тропів і фігур, які активізують медійну трансформацію термінів: епітети, метафори, порівняння, перифрази та ін. Аналіз функціонального ресурсу медичної термінології в мас-медіа дозволяє констатувати, що терміни в первинній функції реалізуються здебільшого в інформаційних жанрах спеціальних текстів сучасної журналістики, а у вторинній функції – в аналітичних жанрах неспеціальних текстів. Результати дослідження доводять, що функціональний потенціал медичної термінології спирається на високий рівень оцінності, який виявлений у відкритій (в семантиці одиниці немає прихованого смислу і майже відсутня маніпулятивна стратегія) та прихованій (смісл прихований, а значення одиниці з такою оцінкою набуває конотативного відтінку) оцінках.

Функціональна синонімія, функціональна антонімія та функціональна омонімія є найтипівішими моделями скорельованих трансформаційних процесів медичних термінів у мас-медійному дискурсі, омонімічні ж відношення виявляються набагато рідше.

У синонімічні відношення найчастіше вступають назви хвороб, їх збудників та процеси, пов'язані з лікуванням. Терміни медицини у вторинній функції, за результатами нашого дослідження, виявляються в синонімічних рядах, що складають від двох до шести компонентів. Такі широкі синонімічні ряди медійного комунікативного поля активно використовуються журналістами не тільки в медичній тематиці, але й у політичній, економічній, фінансовій, культурній та інших сферах.

Фронтальна протилежність та розрізнення за диференційною ознакою, які є характерними для медичних термінів-антонімів, надають їм ще більшої експресії та конотації й виявляються регулярно саме в термінологічних антонімічних парах. Основними типами протиставлення семантичних відношень між медичними термінами-антонімами у ЗМІ є градуальні, комплементарні, векторні та координатні.

Функціональна омонімія в мові мас-медіа виявляється найменш послідовно, порівняно з функціональною синонімією чи функціональною антонімією. Омонімізація функцій характерна передусім для сфер політики, економіки та фінансів, культури й інформативних технологій.

Динамічний характер мови стилю масової інформації актуалізує також інноваційні лексико-семантичні процеси в медичній термінології, за допомогою яких творяться «нові» функціонально зумовлені значення з яскраво вираженими експресією та іншими конотативними відтінками. В мас-медійному просторі переважають метафоричні, метонімічні, епітетні, порівняльні та перифрастичні конструкції лексико-семантичного словотвору медичної термінології.

Епітетна функція медичних термінів у вторинній номінації виявляється найчастіше і, як правило, або в нейтральній, або в іронічно-зневажливій формі щодо названого об'єкта. Проаналізований фактичний матеріал дозволив виокремити характерні для українських ЗМІ епітетні функції різних частин мови, насамперед іменників, прикметників і дієслів.

Метафорична дериваційна модель семантичної трансформації медичних термінів у тексті часто виникає як авторська номінація, неологізм, підхоплений іншими суб'єктами мас-медіа. Мовний матеріал українських мас-медіа дозволяє виділити номінативні, концептуальні й образні види метафор. Метафоризація, за нашими спостереженнями, корелюється з медійними ідеологемами, що найповніше представлені в концептах «життя», «смерть», «лікування», хвороба».

Метонімізація – один із активних дериваційних процесів трансформації семантики медичних термінів – зумовлена, на наш погляд, економією мовних зусиль у мас-медіа. За результатами нашого дослідження, найпоширенішим прийомом метонімічної моделі деривації медичного терміна є синекдоха. Часто метонімізовані конструкції вжиті в заголовковій частині медійного тексту, чим підсилюють конотативні відтінки слова й актуалізують саме значення медичного терміна.

Структурно-композиційна варіативність медійних порівнянь із використанням медичних термінів, будується на основі сполучників *як, ніби, наче, мов, немов* та ін., а також описових конструкцій, переконливо свідчить про емоційно-експресивну атрибутивну й образну природу семантики слова у вторинній функції.

Перифрастична деривація семантики медичних термінів у медійному дискурсі виконує функцію розширеної номінації, що, з одного боку, сприяє виразній емоційно-експресивній конотації, а з іншого – економить комунікативні зусилля, оскільки створює можливість замінювати описову конструкцію більш лаконічною.

Досліджений матеріал дозволяє твердити про визначальний вплив активних дериваційних моделей лексико-семантичного словотвору, з одного боку, на семантичну структуру і потенціал медичного терміна, а з іншого, на психолінгвістичні способи сприйняття дійсності мовним соціумом.

Таким чином, досліджений у дисертації матеріал дозволив об'єктивувати широкий функціональний потенціал медичних термінів у мові українських ЗМІ. Мовна фактологія засвідчила відкритість медичних термінів до трансформації семантики та набуття ними нових функцій в нестандартних комунікативних ситуаціях, дозволила укласти словник «Медична термінологія в українських ЗМІ» (К., 2012), побудований за різними параметрами – алфавітним і функціонально-парадигмальним. У словнику подані моделі семантичної трансформації медичного терміна, представлено специфічну функціональну синонімію та антонімію термінів, характерних для мови ЗМІ. Укладений словник є першою спробою лексикографічного видання, в якому медична термінологія представлена у вторинній функції, коли йдеться про тексти мас-медійного дискурсу.

Подальше дослідження функціонування медичних термінів у мові ЗМІ, враховуючи їх комунікативний і прагматичний потенціал, сприятиме глибшому з'ясуванню стилістичної перспективи цієї групи лексики та особливостей трансформаційних процесів у семантиці слова, що постійно відбуваються в мас-медійному дискурсі. Об'єктивація функцій медичної термінології поза системою, таким чином, комунікативна, а отже, пов'язана з виявленням її стилістичних і семантичних особливостей, передусім у стилі масової інформації. Саме ця комунікативна сфера активно впливає на динамічні процеси розвитку слова в сучасній українській літературній мові.

Основні теоретичні положення та результати дослідження відображено в таких **публікаціях**:

1. Сизонов Д.Ю. Медична термінологія в українських ЗМІ : словник / За ред. Л.І. Шевченко / Д.Ю. Сизонов. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.

2. Сизонов Д.Ю. Детермінологізація медичної лексики в медійному дискурсі / Д.Ю. Сизонов // Актуальні проблеми української лінгвістики :

теорія і практика : [Зб. наук. праць]. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2010. – Вип. XX. – С. 149-156.

3. Сизонов Д.Ю. Лінгвопрагматичний аспект мас-медійного тексту / Д.Ю. Сизонов // Східнослов'янська філологія : [Зб. наук. праць]. – Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2010. – Вип. 18. Серія «Мовознавство». – С. 293-303.

4. Сизонов Д.Ю. Термінологічна концепція Фіоніли Нікітіної в контексті лінгвістики універсалій / Д.Ю. Сизонов // «Studia Linguistica» : [Зб. наук. праць]. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2010. – Вип. 4. – С. 167-172.

5. Сизонов Д.Ю. До питання основних характеристик терміна / Д.Ю. Сизонов // Дивослово (українська мова й література в навчальних закладах) : [Науково-методичний журнал]. – 2010. – № 11. – С. 44-48.

6. Сизонов Д.Ю. Прагматична спрямованість мас-медійного тексту / Д.Ю. Сизонов // Вісник студентського наукового товариства Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різномовних систем». – Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2010. – Вип. 25. – С. 231-233.

7. Сизонов Д.Ю. Категорія багатозначності в О. Потебні й сучасні дослідження з термінознавства / Д.Ю. Сизонов // Мовні і концептуальні картини світу : [Збірник наукових статей]. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – Вип. 34. – С. 213-217.

8. Сизонов Д.Ю. Коммуникативный и лингвопрагматический потенциал медицинской терминологии в украинских масс-медиа / Д.Ю. Сизонов // Язык и личность в поликультурном пространстве : Сб. статей : [Текст]. – Севастополь : Рибест, 2011. – Вып. 1. – С. 187-194.

9. Сизонов Д.Ю. Функціонально-стильові параметри медичної термінології / Д.Ю. Сизонов // Лінгвістичні студії : [Зб. наук. праць]. – Донецьк : ДНУ, 2011 – С. 312-317.

10. Сизонов Д.Ю. Термін у системі та поза нею: особливості функціонування медичної термінології в мас-медіа / Д.Ю. Сизонов // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія : Лінгвістика і літературознавство. – Бердянськ : БДПУ, 2011. – Вип. XXIV. – Ч. 1. – С. 393-400.

11. Сизонов Д.Ю. Принципи лексикографічного представлення медичної термінології в українських ЗМІ / Д.Ю. Сизонов // Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика : [Зб. наук. праць]. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2012. – Вип. XXIV. – С. 200-221.

АНОТАЦІЯ

Сизонов Д.Ю. «Лінгвопрагматичний потенціал української медичної термінології у ЗМІ». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2012.

Дисертаційну працю присвячено функціонально-стилістичному аналізу медичної термінології у стилі масової інформації сучасної української літературної мови.

У дисертації уточнено лінгвістичний статус терміна як комунікативної одиниці мовної системи особливого статусу, проаналізовано вторинну номінацію терміна, його специфіку, функції трансформації поза системою. Визначаються й аналізуються функціональні доміанти медичної термінології в комунікативному полі мас-медіа в контексті постулатів функціональної стилістики й інтелектуалізації сучасної української літературної мови.

У дисертаційній праці проаналізовано 1450 терміноодиниць та їх значень, зреалізованих у типових для мас-медіа контекстах. Розглянуто доміантні форми лексико-семантичної деривації терміна в медійній комунікації – епітети, метафори, метонімії, порівняльні та перифрастичні конструкції. З'ясовано стилістичні функції медичних термінів у мові ЗМІ, виявлено регулярну функціональну парадигматику медичних термінів у розглянутому комунікативному дискурсі.

На основі аналізу фактичного матеріалу розроблено принципи та укладено словник «Медична термінологія в українських ЗМІ».

Ключові слова: медична термінологія, функціональна стилістика, медіакомунікація, стиль масової інформації, вторинна номінація, стилістичні функції, лінгвостилістичний аналіз, лінгвопрагматичний потенціал, медіалінгвістика.

АННОТАЦИЯ

Сизонов Д.Ю. Лингвопрагматический потенциал украинской медицинской терминологии в СМИ. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.01 – украинский язык. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. – Киев, 2012.

Диссертационная работа посвящена функционально-стилистическому анализу медицинской терминологии в стиле массовой информации современного украинского литературного языка.

В диссертации анализируется лингвистический статус термина как специфической коммуникативной единицы языковой системы, исследуются его стилистические функции в масс-медиа – нейтральная (первичная) и функционально-экспрессивная (вторичная). Особенности трансформации

семантики медицинской терминологии вне системы мотивируются экстра- и интралингвальными факторами.

Определены доминанты семантических процессов детерминации медицинской терминологии в СМИ, описаны коммуникативные характеристики медицинских терминов в информационном поле масс-медиа в контексте постулатов функциональной стилистики и интеллектуализации современного украинского литературного языка.

Рассматриваются наиболее употребляемые формы лексико-семантической деривации термина в медийной коммуникации – эпитеты, метафоры, метонимии, перифразы, сравнительные конструкции. Схарактеризованы стилистические функции медицинских терминов в языке масс-медиа, а также продуктивная функциональная парадигматика медицинских терминов в коммуникативном дискурсе.

В диссертационной работе рассмотрены 1450 терминов и их значений, реализованных в типичных для СМИ контекстах. Анализ фактического материала позволил разработать принципы и составить словарь «Медицинская терминология в украинских СМИ». Актуальность такой лексикографической работы обусловлена важностью и необходимостью лингвистического определения доминантных параметров медицинской терминологии в текстах медийной сферы как вербализованной формы массового сознания, что объективировано экстра- и интралингвальной мотивацией функций слова. Словарь, основные параметры которого – алфавитный и функционально-парадигмальный, – создает прецедент для языковедческой обработки активных процессов развития литературного языка в других лексикографических работах, представляющих функции языка.

В диссертации определены лингвокоммуникативные особенности медицинской терминологии в СМИ, раскрыты функциональный и прагматический потенциал специального слова вне системы как способности литературного языка к интеллектуальному развитию.

Ключевые слова: медицинская терминология, функциональная стилистика, медиакоммуникация, стиль массовой информации, вторичная номинация, стилистические функции, лингвостилистичный анализ, лингвопрагматический потенциал, медиалингвистика.

SUMMARY

Sizonov D. Linguistic and pragmatic potential of Ukrainian medical terminology in the media. - Script.

The thesis for candidate degree 10.02.01 – Ukrainian language. – Kyiv National Taras Shevchenko University. – Kyiv, 2012.

The dissertation is devoted to functional and stylistic analysis of the medical terminology in modern mass-media Ukrainian literary language.

The autor clarifies the status of a linguistic term as a universal unit of language, analyzes its stylistic features – neutral (primary) and functionally expressive (secondary).

The most frequently used forms of lexical and semantic derivation in the mass-media, such as epithets, metaphors, metonymy, periphrasis, comparative design etc. are considered. Stylistic features of medical terms in the language of mass-media, productive functional paradigms of medical terms in the communicative aspect were found and analyzed.

1450 illustrative terms and their semantic peculiarities in the typical media contexts are described by the author. The dictionary «Medical Terminology in Ukrainian media» was composed on the basis of factual material.

The author defined linguistic and communicative dominant characteristics of medical terminology in the mass-media, connected with pragmatic and expressive potential of the word.

Key words: medical terminology, functional style, media communication, mass-media style, secondary nomination, stylistic functions, linguistic and stylistic analysis, linguistic and pragmatic potential, mediallynguistics.